

УДК 338.439.5:636.4.033(477)

Б. В. Хахула,
аспірант, Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-4286-2381

DOI: 10.32702/2306-6792.2020.13—14.104

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ПРОДУКЦІЇ ПЛЕМІННОГО СВИНАРСТВА В УКРАЇНІ

В. Khakhula,
Postgraduate student, Bila Tserkva National Agrarian University

SOME FEATURES OF BREEDING PIG PRODUCTS MARKET IN UKRAINE

Встановлено, що функціонування та розвиток ринку продукції племінного свинарства безпосередньо пов'язані з ефективністю галузі свинарства, її конкурентоспроможністю, збільшенням доходів сільськогосподарських товаровиробників і населення, тобто із тими чинниками, які визначають стан та динаміку елементів ринкового механізму, зокрема, попиту і пропозиції, тип конкуренції, рівень та співвідношення цін на продукції і послуги.

Особливістю ринку продукції племінного свинарства варто розглядати диференціацію споживчого попиту, який залежить від розвитку галузі свинарства у підприємствах корпоративного сектору аграрної економіки та формується під впливом організаційної культури ведення бізнесу, готовності покупців зберегти та повністю використати генетичний потенціал тварин.

Ринок продукції племінного свинарства є монополізованим та імпортозалежним, що не сприяє формуванню досконалого конкурентного середовища й ускладнює функціонування покупців на ньому в аспекті формування рівноважних цін і доступності продукту. За таких умов постає необхідність у запровадженні економічного механізму регулювання досліджуваного ринку передбачити заходи щодо створення сприятливого середовища для розвитку вітчизняних суб'єктів, які формують товарну пропозицію на ринку, та діяльності науково-дослідних структур, що забезпечують підтримку їх функціонування.

It is found out that breeding pig products market functioning and development are directly related to the efficiency of the pig industry, its competitiveness, agricultural producers and the population incomes increase, i.e. to the factors determining the state and dynamics of market mechanisms, including supply and demand, competition type, level and ratio of prices for products and services.

Certain patterns of breeding livestock products market functioning can be considered as its specific features. This is primarily due to the fact that it differs from other commodity markets on account of the fact that it is the basis for the effective development of the industrial pig farming in the country. Therefore, breeding livestock products market is vital in meeting human food needs.

It is established that the high innovativeness of pig breeding products is determined by the orientation towards the innovative type of technological development of industrial pig breeding in Ukraine and the leading countries of the world and it is directly related to its transfer to new knowledge-intensive technologies.

The differentiation of consumer demand which depends on the pig industry development in the corporate sector of the agricultural economy and is formed under the influence of organizational culture, willingness of buyers to preserve and fully use genetic potential should be viewed as a specific feature of the breeding pig products market. This position can be attributed to the fact that agricultural producers spend significant financial resources on construction and reconstruction of production facilities, creation of appropriate production infrastructure, purchasing high-value breeding young animals but they do not always pay due attention to the organization of balanced feeding, proper farming, livestock livability and high-quality selection process.

The development of competitive pig production requires the development and implementation of modern breeding systems, innovative methods for assessing pigs genotype and their productivity potential, monitoring genetic potential and the herd screening to identify hereditary anomalies and malformations so as not only to increase production volumes and increase its quality, but also effectively manage the available production resources through reducing the cost of feed and energy per output unit.

The market for breeding pig products is monopolized and depreciated, which does not contribute to the formation of a perfect competitive environment and complicates the buyers functioning on the market in terms of equilibrium prices and product availability. Under such conditions, there is a need to introduce an economic mechanism for regulating the market under study to provide measures contributing to favorable environment for the development of domestic entities that form the product offer in the market and for running research institutions that support their functioning.

Ключові слова: ринок, племінне свинарство, попит, пропозиція, суб'єкти господарювання.
Key words: market, pig breeding, demand, supply, business entities.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

Функціонування та розвиток ринку продукції племінного свинарства безпосередньо пов'язані з ефективністю галузі свинарства, її конкурентоспроможністю, збільшенням доходів сільськогосподарських товаровиробників і населення, тобто із тими чинниками, які визначають стан та динаміку елементів ринкового механізму, зокрема, попиту і пропозиції, тип конкуренції, рівень та співвідношення цін на продукції і послуги.

Ринку продукції племінного свинарства характерна сукупність властивостей, які кардинально відрізняють його від інших ринків. Найбільш важливими характеристиками досліджуваного ринку є інноваційна, соціально-економічна направленість та значимість. З одного боку, стан цього ринку характеризує розвиток країни у цілому, а з іншого — кінцеві споживачі племінної продукції, якими є спеціалізовані вертикально інтегровані сільськогосподарські підприємства з виробництва продукції свинарства, фермерські та особисті селянські господарства, які виробляють свинину з метою задоволення власних потреб і частково для формування альтернативних джерел доходу, їхні потреби та можливості визначають напрями розвитку досліджуваного нами ринку.

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ І ПУБЛІКАЦІЙ

Особливості функціонування ринку свинарства досліджували вчені, серед яких Алексійчук Т.В., Березівський П.С., Рибалко В.П., Руснак П.П., Талавира М.П., Топіха І.Н., Христенко О.І., Щепієнко П.В. Проте у своїх досл-

ідженнях вони не приділяли значної уваги функціонуванню ринку племінного свинарства як складової ринку продукції тваринництва.

МЕТА ДОСЛІДЖЕННЯ

Метою дослідження є розробка теоретичних, методологічних положень щодо функціонування ринку племінного свинарства як складової частини ринку продукції тваринництва.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ ДОСЛІДЖЕННЯ

Основними функціями ринку продукції племінного свинарства слід виділити:

— забезпечення споживачів племінною продукцією відповідного рівня якості та в обсягах, необхідних для задоволення існуючих потреб. Ця функція відображає одну з головних цілей такого ринку, оскільки збалансований ринковий механізм дає змогу уникати диспропорцій у суспільному виробництві та забезпечувати потенційних споживачів — товаровиробників продукції промислового свинарства якісною та доступною за ціною продукцією. В умовах ефективно діючої системи матеріально-технічного забезпечення (передусім інноваційного розвитку галузі, доступу до інноваційних розробок та інформації, за належних досконалих економічних відносин бізнесу із дослідницькими установами, що забезпечують науковий супровід галузі та ін.) ця функція сприяє формуванню справедливих цін на ринку, які забезпечують рентабельність продукції, на рівні можливості ведення розширеного відтворення та зумовлені платоспроможним попитом кінцевих споживачів племінної продукції;

— створення умов для підвищення ефективності виробництва племінної продукції та галузі промислового свинарства загалом. Ця функція, відповідно до закону економії ресурсів, діє незалежно від стану законодавства, рівня забезпечення виробничими ресурсами й інших зовнішніх умов;

— забезпечення розвитку та удосконалення міжгосподарських зв'язків у галузі свинарства. Дія цієї функції спрямована на підвищення ефективності виробництва продукції свинарства та забезпечення її конкурентоспроможності. Виділення її як окремої функції можна пояснити тим, що вона не проявляється в межах одного або групи підприємств, а охоплює весь ланцюг поставок продукції свинарства й деякі інші галузі національного господарства, які сприяють результативності процесу виробництва. Водночас важливо забезпечити довгострокові партнерські відносини між учасниками галузі свинарства, розвиток інтеграції та кооперації між суб'єктами ринку продукції племінного свинарства і свинарства в цілому. Поясненням такої позиції автора є те, що галузь племінного свинарства сприяє створенню доданої вартості в ланцюгу поставок свинини, його розвиток залежить від рівня ефективності галузі свинарства в цілому, оскільки сільгосптоваровиробники формують попит на цю продукцію, а, отже, наявність такого взаємозв'язку потребує врахування особливостей галузевих відносин. Структура господарських відносин на досліджуваному ринку розглядається нами як сукупність відносин, сформованих усіма учасниками ринку в певний момент часу під впливом внутрішніх і зовнішніх факторів ринку.

Ринок на основі зміни цін надає інформацію товаровиробникам про становище у галузях і сферах господарського життя суспільства, дає можливість прогнозувати перспективи та характер змін у виробництві. На основі ринкової кон'юнктури відбувається пристосування структури виробництва товарів до обсягу та структури потреб суспільства. Ринок спроможний встановити суспільно необхідні умови виробництва, визначає вартість товарів, формує ринкову ціну. Ринок продукції племінного свинарства та свинарства необхідно розглядати як один із видів ринку сільськогосподарської продукції, для якого властивий багатотоварний характер, із наявністю у нього окремих сегментів ринку (ринок сперми та ембріонів, ринок племінних тварин, зокрема кнурців, свинок, кнурів і ремонтних свиноматок, ринок послуг, ринок супутньої продукції

та ін.). Важлива риса ринку племінного свинарства полягає в тому, що він є похідним від ринку продуктів забою свиней. Ринок продукції племінного свинарства включає: ринок сперми та ембріонів, який набув активного розвитку як у країні, так і поза її межами; ринок племінного молодняка та дорослих тварин охоплює сегменти за статтю тварин, віком, чистотою породи (класу "Еліта", інших класів, метиси, тобто тварини, одержані внаслідок гібридизації і т.д.); ринок послуг, що є досить ємним, охоплює розширений перелік послуг наукового та консультативного характеру, які орієнтуються на підтримку розвитку племінного свинарства у сільськогосподарських товаровиробників в аспекті організації та ведення селекційно-племінної роботи, технології утримання племінних тварин, організації відтворювальних процесів та ін.; ринок супутньої продукції, — гній, живі тварини для дорожчування та відгодівлі, тобто вибракувані тварини через невідповідність їх селекційним вимогам.

Наведена структуризація товарних сегментів дає підстави стверджувати, що ринок продукції племінного свинарства доцільно розглядати як організаційний ринок, на якому як постачальники, так і покупці виступають виробничими одиницями різних організаційно-правових форм. Господарючі суб'єкти на досліджуваному ринку можуть діяти як покупці племінного поголів'я та інноваційних технологій, та одночасно формувати пропозицію племінних тварин і сперми. У цьому разі рівень якості племінних тварин і послуг залежить від організаційної культури ведення бізнесу й інноваційності менеджменту господарюючих суб'єктів, що потребує врахування характеру економічних відносин на всіх етапах ланцюга поставок племінної продукції.

Необхідно зазначити, що вибір конкретних продуктових сегментів ринку продукції племінного свинарства сприяє цілеспрямованому формуванню, впливу на величину попиту галузі промислового свинарства на племінні тварини та інноваційні технології, а також врахуванню господарюючими суб'єктами специфіки цієї продукції, що є підґрунтям для правильного розуміння поведінки й вимог певних груп споживачів, а також формуванню найбільш прийняттого рівня цін з метою якнайповнішого використання потенціалу ринкового попиту.

Певні закономірності функціонування ринку продукції племінного тваринництва, які одночасно можна розглядати і як його специфічні особливості. Передусім це пов'язано із тим, що він відрізняється від інших товарних ринків, ос-

кільки є основою ефективного розвитку галузі промислового свиначства у країні, а отже, можна стверджувати, що забезпечує реалізацію важливої функції задоволення потреб людини у продовольстві.

Ринок продукції племінного свиначства можливо розглядати як адаптивну систему соціально-економічних відносин між продавцями та покупцями на ньому. Із цих позицій досліджуваний ринок є системою, типом певних суспільних зв'язків, що складаються між учасниками господарської діяльності у виробництві продукції свиначства та у сфері спеціалізованих послуг (між науковцями, експертами, консультантами, сільськогосподарськими виробниками, іншими групами споживачів). Водночас господарські зв'язки, які реалізуються у товарному вигляді та здійснюються на основі ринку продукції племінного свиначства, будуть характеризуватися угодами всіх сторін, що є учасниками обмінних процесів, а також еквівалентним відшкодуванням ресурсообміну, вільним і конкурентним вибором партнерів, високою якістю продукції.

Авторська дефініція ринку продукції племінного свиначства зводиться до розуміння його як сукупності виробничо-економічних відносин, які складаються між різними економічними суб'єктами щодо процесів розробки нових порід і гібридів свиней, технологій їх утримання та вирощування, а також процесів придбання, передачі майнових прав, які виникли щодо результатів селекційно-генетичної діяльності, що становлять науково-практичну значимість і цінність для інтенсифікації темпів економічного розвитку галузі промислового свиначства.

Розглянемо особливості ринку продукції племінного свиначства, які вивчають його специфіку. Насамперед слід виділити важливість свинини як повноцінного продукту харчування у м'ясній частині раціону людини, яка займає близько 40 %, а в деяких країнах Західної Європи (Франція, Італія, Данія, Швеція, Німеччина та ін.) цей показник сягає 60—80 %. В Україні споживання свинини з субпродуктами та жирами на одну особу в останні роки населення становило лише 15—18 кг порівняно з показником 37 кг у країнах ЄС [1].

Висока інноваційність племінної продукції визначається орієнтацією до інноваційного типу технологічного розвитку промислового свиначства в Україні та провідних країнах світу й безпосередньо пов'язана з її переведенням на нові наукомісткі технології. Підвищення технологічного рівня стає стратегічним фактором

у конкурентній боротьбі на внутрішньому та зовнішньому ринках, базовою умовою стабільності виробництва свинини [2]. Поділяємо позицію науковців, які визначають пріоритети технологічного розвитку свиначства, що сприяють підвищенню конкурентоспроможності продукції галузі, передбачають процес підвищення продуктивності свиней, підвищення якості виробленої продукції при зниженні собівартості та затрат праці на її виробництво за рахунок впровадження нових та удосконалених енерго- і ресурсоощадних технологій, що зумовлює якісні зміни усієї системи ведення свиначства [3].

Очевидно, що інноваційний рівень технологічного розвитку галузі племінного свиначства має забезпечуватися впровадженням заходів щодо ефективного використання генетичного потенціалу тварин, кормової бази, удосконаленням технології життєзабезпечення, оптимізацією ветеринарного обслуговування. Водночас організація виробництва повинна оцінюватися за комплексом зоотехнічних, фізіологічних та економічних показників. Підвищення рівня технічного забезпечення свиначських підприємств слід розглядати як важливу умову зростання конкурентоспроможності продукції, оскільки на основі використання досягнень науки можна розробити інноваційну техніку для приготування збалансованих кормів, забезпечити нормування годівлі тварин, оптимальні параметри мікроклімату, тим самим реалізувати генетичний потенціал тварин.

Водночас лише у четвертій частини сільськогосподарських підприємств в Україні досягнуто середньодобових приростів свиней на вирощуванні та відгодівлі понад 350 г (це великотоварні високотехнологічні господарства), а інші 75% господарств не можуть вийти на цей рівень через використання застарілих технологій. Така ситуація збільшує термін вирощування тварин на м'ясо до року (у провідних країнах — не більше 6 міс.), що практично унеможливорює одержання прибутку. Подібна тенденція спостерігається і за показником виходу поросят на 100 основних свиноматок — лише 27,2 % підприємств одержують понад 1400 поросят [4].

Наступною особливістю продукції досліджуваного ринку є висока залежність від інвестицій. Загальний рівень технологічного розвитку сучасного племінного свиначства залежать від обсягу інвестицій, які спрямовуються безпосередньо у виробничий процес. Інвестиційні вкладення в інноваційні технологічні рішення по годівлі, утриманню, вирощуванню ремонтного

молодняку, селекційно-племінної роботи, ветеринарному обслуговуванню сприяють підвищенню продуктивності й ефективності виробництва продукції свинарства. Водночас слід підкреслити важливу роль інвестицій у механізацію та автоматизацію технологічних процесів, організацію виробництва, підвищення кваліфікації персоналу, що сприяють підвищенню ефективності виробництва продукції свинарства.

Особливістю ринку продукції племінного свинарства варто розглядати диференціацію споживчого попиту, який залежить від розвитку галузі свинарства у підприємствах корпоративного сектору аграрної економіки та формується під впливом організаційної культури ведення бізнесу, готовності покупців зберегти та повністю використати генетичний потенціал тварин. Цю позицію можна пояснити тим, що сільськогосподарські товаровиробники галузі, витрачаючи значні фінансові ресурси на будівництво й реконструкцію виробничих приміщень, створення відповідної виробничої інфраструктури, придбання високоцінного племінного молодняку, не завжди приділяють належну увагу питанням організації збалансованої годівлі тварин, створенню відповідних умов їх утримання, збереженню поголів'я та якісному селекційному процесу. Доказом цього є практика у країнах із високим технологічним рівнем ведення племінного свинарства, де велика увага приділяється технологічним питанням, а саме: селекційній роботі у стаді, інтенсивному використанню свиноматок, збереженості молодняку, скороченню періоду вирощування та відгодівлі, конверсії корму, а також якості м'ясних туш. Зазначимо, що при аналізі світового досвіду ведення свинарства можна виокремити ряд чітко виражених критеріїв оцінки конкурентоспроможності галузі свинарства, серед яких виділяються показники, що характеризують відтворення стада й організацію селекційної роботи. Встановлено, що висока конверсія корму досягається лише при інтенсивному використанні свиноматок, оскільки 2/3 усіх факторів виробництва тісно пов'язані із відтворенням стада [5]. За сучасних селекційних методів при інтенсивному використанні маточного поголів'я необхідно забезпечити повномасштабне впровадження інноваційних технологій репродукції стада із використанням штучного осіменіння, стимуляції та синхронізації охоти та опоросів, ранньої діагностики супоросності, інших технологічних прийомів. Науковці наголошують, що ефективний контроль за структурою стада, передусім, за оптимальною часткою у стаді ма-

точного поголів'я є основною ланкою, від якої залежить ефективність виробництва. Так, сучасна промислова технологія передбачає, що свиноматка фізіологічно повинна постійна знаходитися в режимі одержання від неї поросят. Винятком є період (у середньому 6 днів), коли свиноматка після відлучення поросят повинна прийти в охоту та бути заплідненою. За умови 2,3—2,4 опоросів у рік на свиноматку кількість непродуктивних днів в ідеалі не повинна перевищувати 15 днів. Усі інші дні, які не використовуються для одержання та вирощування поросят, можна вважати втраченою вигодою. Встановлено, якщо свиноматкою пропущено один цикл охоти непродуктивні дні збільшуються на 23 понад обов'язкових 15 днів, що рівноцінно недоодержанню від неї однієї товарної свині в рік. Саме тому контроль за станом супоросності свиноматки, особливо у перший місяць відлучення поросят, є обов'язковим технологічним прийомом. За розрахунками підвищення на 0,1 кількості опоросів від свиноматки у рік дозволяє на 1000 голів маточного поголів'я додатково одержати 1200 поросят [6].

Іншим технологічним чинником, який характеризує особливості племінного свинарства, є збереженість молодняку оскільки організація ефективної системи репродукції визначає економічну стійкість галузі свинарства. Дані дослідження свідчать, що дві третини загальних втрат молодняку припадає на перші три дні після їх народження. Збільшення річної кількості відлучених поросят із 16 до 24 голів у розрахунку на 1000 свиноматок дозволяє отримати близько 8000 поросят для відгодівлі. Для підвищення збереженості та зниження захворюваності поросят у провідних країнах-виробниках свинини поширена так звана бар'єрна технологія, яка враховує фізіологічні особливості молодняку. Основні вимоги цієї технології: одержання поросят із високими показниками ваги при народженні та енергії росту (за стандартом США жива вага при народженні вважається відмінною — більше 1,6 кг, низькою — до 1,4 кг); активізація імунної системи у поросят за рахунок створення у шлунково-кишковому тракті оптимальних значень кислотності (рН менше 5,0), які наближені до параметрів материнського молока, що дозволяє зберегти імунні тіла; усунення за допомогою ферментів негативної дії шкідливих поживних речовин основних зернових компонентів кормових сумішей, які викликають діарею у поросят [7].

Суворі вимоги до додержання технології вирощування племінних тварин визначають специфіку формування товарної пропозиції,

оскільки одержання порослят із високою живою вагою та подальша ефективна їх відгодівля значною мірою залежать від споживання повноцінних та збалансованих кормів. Як доводить вітчизняна практика, основною проблемою годівлі свиней є дефіцит білка та незамінних кислот у традиційних кормах. Для задоволення потреби у цих життєво важливих компонентах тваринам необхідно згодовувати великі кількості цінних зернових кормів, унаслідок чого організм перевантажується вуглеводними компонентами. Як наслідок, затрати корму на одиницю продукції збільшуються, що призводить до здороження виробництва свинини. Окрім того, раціональне використання кормів сприяє також підвищенню якості продукції, оскільки зі згодовуванням кормів із високим вмістом протеїну збільшується м'ясність свинини. Сучасна технологія виробництва свинини на промисловій основі передбачає організацію годівлі повноцінними кормами, які слід готувати за спеціально розробленою рецептурою для кожної статеві-вікової групи. Слід наголосити, що вітчизняні науковці характеризують стан кормової бази як невідповідний вимогам інтенсивного розвитку свинарства [8—10].

Вітчизняна комбікормова промисловість не забезпечує потреби сільськогосподарських товаровиробників галузі, за винятком вертикально інтегрованих структур холдингового типу, які забезпечують власне приготування кормів. У зв'язку із цим зростає використання комбікормовою промисловістю білкової сировини, переважно імпортованого походження, є основним чинником зниження конкурентоспроможності вітчизняного свинарства. Враховуючи високу окупність комбікормів, розглядається актуальним збільшення їх виробництва безпосередньо в сільськогосподарських підприємств із використанням власних ресурсів білкової сировини. Зазначимо, що в науковій літературі висвітлюються практичні заходи у країнах із розвиненим тваринництвом, спрямовані на зниження частки зерна в комбікормах до 20—40 % у загальній масі за рахунок введення більш економічних компонентів незернового походження (сухий жом, меляса, кукурудзяний глютен та ін.), що знижує собівартість кормів на 10—15 %, а отже, й собівартість свинини [11]. Таким чином, специфічною рисою ринку продукції племінного свинарства слід назвати високу залежність від організації зернового господарства на основі ресурсощадних технологій для забезпечення галузі повноцінним зернофуражем, комбікормами, збалансованими за білком та його складовою частиною —

амінокислотами для підвищення продуктивності тварин, конверсії корму та якості свинини.

Розвиток конкурентоспроможного виробництва племінної продукції свинарства потребує також розробки та запровадження сучасних селекційних систем, інноваційних методик оцінок генотипу й потенціалу продуктивності свиней, налагодження моніторингу генетичного потенціалу та скринінгу стада для виявлення спадкових аномалій та вад розвитку, щоб не лише збільшити обсяги виробництва продукції та підвищити її якість, а й ефективно управляти наявними виробничими ресурсами, знижуючи затрати корму та енергії на одиницю виробленої продукції.

Досягнення в області селекції та біотехнології дають змогу поліпшити якісні та економічні параметри племінної продукції на основі удосконалення і прискорення селекційного процесу, пошуку нових прийомів підвищення адаптації тварин в умовах промислової технології, виявлення взаємодії генотипу та середовища, а також їхнього впливу на продуктивність. Інноваційні методи молекулярної генетики дають можливість своєчасно виявляти тварин-носіїв несприятливих генів, які зумовлюють розвиток генетичних аномалій, генів підвищеної стресочутливості, багатоплідності та м'ясистості туші свиней. Прискоренню генетичного прогресу у свинарстві сприяє поширення сучасних методів репродукції, таких як штучне осіменіння та пересадка ембріонів.

ВИСНОВКИ

Розглядаючи особливості ринку продукції племінного свинарства, важливо виокремити й таку його особливість: включаючи племінну продукцію до ланцюга поставок свинини є можливість наростити додану вартість, створити додаткові робочі місця та мінімізувати ризики на зміну економічної поведінки іноземних поставальників.

Ринок продукції племінного свинарства є монополізованим та імортозалежним, що не сприяє формуванню досконалого конкурентного середовища й ускладнює функціонування покупців на ньому в аспекті формування рівноважних цін і доступності продукту. За таких умов постає необхідність у запровадженні економічного механізму регулювання досліджуваного ринку передбачити заходи щодо створення сприятливого середовища для розвитку вітчизняних суб'єктів, які формують товарну пропозицію на ринку, та діяльності науково-дослідних структур, що забезпечують підтримку їх функціонування.

Література:

1. Башенка М.І. Тваринництво України: стан, проблеми, шляхи розвитку (1991—2017—2030 рр.). К.: Аграр. наука, 2017. 160 с.

2. Мазуренко О.В. Інноваційно-орієнтованого свинарства: концептуальний підхід. Економіка АПК. 2015. № 4. С. 71—76.

3. Ібатулін М.І. Племінне свинарство в Україні: сучасний стан та проблеми вирішення. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2016. № 3. С. 70—76.

4. Підгорний А.В. Пріоритетні напрями підвищення ефективності виробництва продукції свинарства у сільськогосподарських підприємствах. Економіка та управління АПК. 2019. № 1. С. 50—64.

5. Гегамян Н.С. Организация свиноводства в зарубежных странах. Вестник Университета (Государственный Университет Управления). 2013. № 3. С. 92—98.

6. Березовський М.Д. Відтворювальні якості чистопородних і помісних свиноматок у поєднанні з термінальними кнурами власного відтворення та іншими батьківськими формами. Свинарство. 2020. Вип. 74. С. 26—34.

7. Степанюк И. Свиное дело или бизнес на поросятах. Тваринництво України. 2013. № 9. С. 18—19.

8. Біндюг О.А., Зінов'єв С.Г. Перетравність і баланс поживних речовин корму за осциляторної годівлі свиней. Вісник аграрної науки. 2013. № 6. С. 31—33.

9. Бірта Г.О. Вплив рівня годівлі на забійні якості свиней різних генотипів. Наук. вісник НУБіПУ. Київ, 2011. № 160. С. 66—70.

10. Гільгерс Й. Відгодівля свиней: підвищуємо споживання корму. Agroexpert: практичний посібник аграрія. 2011. № 7. С. 82—83.

11. Бурлака В.А., Борщенко В.В., Кривий М.М. Біологія продуктивності сільськогосподарських тварин: Курс лекцій. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 191 с.

References:

1. Baschenka, M.I. (2017), Tvarynnytstvo Ukrainy: stan, problemy, shliakhy rozvytku (1991—2017—2030 rr.) [Livestock of Ukraine: state, problems, ways of development (1991—2017—2030)], Ahrarna nauka, Kyiv, Ukraine.

2. Mazurenko, O.V. (2015), "Innovation-oriented pig breeding: a conceptual approach", Ekonomika APK, vol. 4, pp. 71—76.

3. Ibatullin, M.I. (2016), "Breeding pig breeding in Ukraine: current state and problems of solution", Zbirnyk naukovykh prats' Tavrijs'koho

derzhavnoho ahrotekhnolohichnoho universytetu (ekonomichni nauky), vol. 3, pp. 70—76.

4. Pidhornyj, A.V. (2019), "Priority areas for improving the efficiency of pig production in agricultural enterprises", Ekonomika ta upravlinnia APK, vol. 1. pp. 50—64.

5. Hehamian, N.S. (2013), "Organization of pig breeding in foreign countries", Vestnyk Unversytetu (Hosudarstvennyj Universytet Upravleniya), vol. 3, pp. 92—98.

6. Berezovs'kyj, M.D. (2020), "Reproductive qualities of purebred and local sows in combination with terminal boars of own reproduction and other parental forms", Svinarstvo, vol. 74, pp. 26—34.

7. Stepaniuk, Y. (2013), "Pig business or pig business", Tvarynnytstvo Ukrainy, vol. 9. pp. 18—19.

8. Binduh, O.A. and Zinov'iev, S.H. (2013), "Digestibility and nutrient balance of feed by oscillatory feeding of pigs", Visnyk ahrarnoi nauky, vol. 6, pp. 31—33.

9. Birta, H.O. (2011), "Influence of feeding level on slaughter qualities of pigs of different genotypes", Nauk. visnyk NUBiPU, vol. 160, pp. 66—70.

10. Hil'hers, J. (2011), "Fattening pigs: increase feed consumption", Agroexpert: praktychnyj posibnyk ahrariia, vol. 7, pp. 82—83.

11. Burlaka, V.A. Borschenko, V.V. and Kryvyj, M.M. (2012), Biologiya produktyvnosti sil's'kohospodars'kykh tvaryn [Biology of productivity of farm animals: Course of lectures], Vyd-vo ZhdU im. I. Franka, Zhytomyr, Ukraine. *Стаття надійшла до редакції 05.07.2020 р.*

www.economy.nauka.com.ua

Електронне фахове видання

Ефективна ЕКОНОМІКА

Виходить 12 разів на рік

Журнал включено до переліку наукових фахових видань України з ЕКОНОМІЧНИХ НАУК (Категорія «Б»)

Спеціальності – 051, 071, 072, 073, 075, 076, 292

e-mail: economy_2008@ukr.net

тел.: (044) 223-26-28

(044) 458-10-73